

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
lica odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-01-42/1-S
Datum: 18. mart 2004.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VEĆEM I

U sastavu: Sudija Alphons Orie, predsedavajući
sudija Amin El Mahdi
sudija Joaquín Martín Canivell

Sekretar: g. Hans Holthuis

Datum: 18. mart 2004.

TUŽILAC

protiv

MIODRAGA JOKIĆA

PRESUDA O KAZNI

Tužilaštvo:

gđa Susan L. Somers

Obrana:

g. Žarko Nikolić
g. Eugene O'Sullivan

SADRŽAJ

I. ISTORIJAT POSTUPKA I IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI.....	1
II. ČINJENICE	5
III. MERODAVNO PRAVO.....	8
A. RAZMATRANJA O ODMERAVANJU KAZNE U OVOM PREDMETU	8
B. STATUT I PRAVILNIK	9
IV. FAKTORI U ODMERAVANJU KAZNE.....	11
A. TEŽINA KRIVIČNIH DELA	11
1. Argumenti strana u postupku.....	11
2. Diskusija.....	11
B. OTEŽAVAJUĆE OKOLNOSTI	16
1. Rukovodeći položaj optuženog	16
(a) Argumenti strana u postupku	16
(b) Diskusija.....	17
2. Ranjivost žrtava.....	17
(a) Argumenti strana u postupku	17
(b) Diskusija.....	17
3. Specijalni status dubrovačkog Starog grada.....	18
(a) Argumenti strana u postupku	18
(b) Diskusija.....	18
4. Zaključci.....	19
C. OLAKŠAVAJUĆE OKOLNOSTI.....	19
1. Dobrovoljna predaja optuženog	19
(a) Argumenti strana u postupku	19
(b) Diskusija.....	20
2. Potvrdno izjašnjavanje o krivici i prihvatanje odgovornosti.....	20
(a) Argumenti strana u postupku	20
(b) Diskusija.....	21
3. Kajanje.....	21
(a) Argumenti strana o kajanju	21
(b) Diskusija.....	24
4. Saradnja sa tužiocem	25
(a) Argumenti strana u postupku	25
(b) Diskusija.....	25
5. Lične prilike.....	25
(a) Argumenti strana u postupku	25
(b) Diskusija.....	26
6. Zaključci.....	27
D. OPŠTA PRAKSA IZRICANJA ZATVORSKIH KAZNI NA SUDOVIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE	27
1. Argumenti strana u postupku.....	27
2. Diskusija.....	28
V. ODMERAVANJE KAZNE.....	29
A. ZAKLJUČCI	29
B. URAČUNAVANJE VREMENA PROVEDENOG U PRITVORU	30
VI. DISPOZITIV.....	31

I. ISTORIJAT POSTUPKA I IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI

1. Miodrag Jokić optužen je zajedno sa Pavlom Strugarom, Milanom Zecom i Vladimirom Kovačevićem optužnicom, potvrđenom 27. februara 2001.¹ i oštećenom 2. oktobra 2001. godine, koju je podigao tužilac Međunarodnog suda za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: tužilac, odnosno Međunarodni sud).

2. Miodrag Jokić se Međunarodnom sudu dobrovoljno predao 12. novembra 2001. Prilikom prvog stupanja pred sud 14. novembra 2001. godine izjasnio se da nije kriv ni po jednoj od šesnaest tačaka optužnice.²

3. Dana 20. februara 2002, Miodrag Jokić je privremeno pušten na slobodu.³

4. Dana 31. marta 2003, u skladu sa nalogom Pretresnog veća I Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pretresno veće),⁴ tužilac je podneo Izmenjenu optužnicu.

5. Dana 24. avgusta 2003, Miodrag Jokić se vratio u Hag, gde je stavljen u pritvor u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija. Dana 25. avgusta 2003, tužilac i Miodrag Jokić potpisali su Sporazum o izjašnjanju o krivici, koji su zajedno podneli 27. avgusta 2003. godine, u kojem se Miodrag Jokić složio da se izjasni krivim po tačkama 1-6 predložene Druge izmenjene optužnice, koja je priložena uz taj Sporazum i koja optuženog tereti za kršenja zakona i običaja ratovanja kažnjiva po članu 3 Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut), kao i po članovima 7(1) – pomaganje i podržavanje – i 7(3) Statuta, za događaje u vezi sa granatiranjem dubrovačkog Starog grada 6. decembra 1991. godine.⁵

¹ Optužbe protiv Milana Zeca povučene su 26. jula 2001.

² Prvobitna optužnica teretila je optužene za kršenja zakona i običaja ratovanja, kažnjiva po članu 3 Statuta: ubistvo (tačke 1, 4 i 7); okrutno postupanje (tačke 2, 5 i 8); napadi na civile (tačke 3, 6 i 9); pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom (tačka 10); protivpravni napadi na civilne objekte (tačka 11); uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namenjenim religiji i istorijskim spomenicima (tačka 12); bezobzirno razaranje sela ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom (tačka 14); uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namenjenim obrazovanju ili religiji (tačka 15); i pljačkanje javne ili privatne imovine (tačka 16). Njome se optuženi takođe terete za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine, kažnjive po članu 2 Statuta: uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmera, koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je protivpravno i bezobzirno (tačka 13). Navodi se da su se svi ti zločini dogodili u periodu od 1. oktobra 1991. do 31. decembra 1991.

³ *Tužilac protiv Pavla Strugara i drugih*, "Nalog po zahtevu Miodraga Jokića za privremeno puštanje na slobodu" od 20. februara 2002; u vezi sa privremenom izmenom uslova tog naloga vidi i "Nalog po zahtevu Miodraga Jokića kojim se traži izmena uslova za privremeno puštanje na slobodu radi lečenja" od 27. novembra 2002.

⁴ *Tužilac protiv Pavla Strugara i drugih*, "Odluka o izmenjenoj optužnici koju podnosi tužilac, po molbi da se dozvole izmene", 17. mart 2003.

⁵ Vidi dole, par. 8.

6. Dana 26. avgusta 2003, odbrana je podnela “Zahtev Miodraga Jokića da mu se produži privremeni boravak na slobodi” pod istim odredbama i uslovima kao i prethodno.

7. Na raspravi o izjašnjavanju o krivici, održanoj 27. avgusta 2003, tužilac je usmenim putem zatražio da mu se, na osnovu pravila 62 *ter* Pravilnika o postupku i dokazima (dalje u tekstu: Pravilnik), dozvoli da izmeni Izmenjenu optužnicu, pod uslovom da se optuženi izjasni krivim po šest tačaka predložene Druge izmenjene optužnice. Na molbu tužioca, Izmenjena optužnica je izmenjena.⁶ Potvrдно izjašnjavanje o krivici optuženog i ova Presuda o kazni zasnovane su na toj Drugoj izmenjenoj optužnici (dalje u tekstu: Optužnica)⁷

8. Šest tačaka Sporazuma o izjašnjavanju o krivici (koje su identične tačkama Optužnice) odnose se na kršenja zakona i običaja ratovanja počinjena 6. decembra 1991. godine, a to su:⁸

Tačka 1: ubistvo

Tačka 2: okrutno postupanje

Tačka 3: protivpravni napad na civile

Tačka 4: pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom

Tačka 5: protivpravni napad na civilne objekte

Tačka 6: uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namenjenim religiji, dobrotvornim svrhama i obrazovanju, umetnosti i nauci, istorijskim spomenicima i umetničkim i naučnim delima.

9. U Sporazumu o izjašnjavanju o krivici navodi se da “Miodrag Jokić namerava da se potvrдно izjasni o krivici i da prizna svoju krivicu po svakoj pojedinoj tački” koja je gore navedena;⁹ takođe se navodi da je odluku da prihvati odgovornost doneo “dobrovoljno, s punim uvidom i znanjem.”¹⁰ Miodrag Jokić “je sporazuman s tim da se izjašnjava krivim po Optužnici zato što je činjenično kriv i prihvata punu odgovornost za svoje postupke” po članu 7(1) – pomaganje i

⁶ Rasprava o izjašnjavanju o krivici, T. 141-5.

⁷ *Ibid*, T. 145-7.

⁸ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 3.

⁹ *Ibid*.

¹⁰ *Ibid*, par. 15.

podržavanje – i članu 7(3) Statuta.¹¹ Jedna od obaveza Miodraga Jokića iz Sporazuma o izjašnjavanju o krivici jeste da saraduje sa tužiocem.¹²

10. Pored toga, u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici Miodrag Jokić navodi da je na njega pristao “po svom slobodnom izboru i dobrovoljno”, i da mu nisu upućivane nikakve pretnje da bi priznao krivicu.¹³ On takođe tvrdi da razume da se sklapanjem Sporazuma o izjašnjavanju o krivici odriče prava na prezumpciju nevinosti i potpuno suđenje.¹⁴

11. S obzirom na potvrdno izjašnjavanje o krivici Miodraga Jokića, njegovu punu saradnju sa tužiocem i ispunjavanje svih obaveza iz Sporazuma o izjašnjavanju o krivici, optužba se zauzvrat složila da Pretresnom veću predloži jedinstvenu kaznu od 10 godina zatvora. U skladu sa Sporazumom o izjašnjavanju o krivici, Miodrag Jokić, međutim, ima pravo da, na osnovu eventualnih olakšavajućih okolnosti koje iznese, zatraži manju kaznu.¹⁵ Nijedan sporazum o kazni koji strane u postupku postignu između sebe nije obavezujući za Pretresno veće.¹⁶

12. Sve tačke Optužnice odnose se na krivična dela kažnjiva po članu 3 Statuta. Zajednički elementi krivičnih dela iz člana 3 Statuta su sledeći: prvo, da je u vreme kada su počinjena postojao oružani sukob bilo međunarodnog bilo unutrašnjeg karaktera i, drugo, da je postojao blizak neksus između oružanog sukoba i krivičnog dela, odnosno da su ta dela bila “u tesnoj vezi sa neprijateljstvima”. Pretresno veće se, na osnovu materijala koji je imalo pred sobom, uverilo da su ti uslovi u ovom predmetu zadovoljeni.

13. Kada je reč o krivičnim delima za koja je Miodrag Jokić priznao krivicu, postojanje sukoba međunarodnog karaktera nije element nijedne tačke Optužnice.¹⁷ Na raspravi o izjašnjavanju o

¹¹ *Ibid*, par. 4-5.

¹² *Ibid*, par. 16.

¹³ *Ibid*, par. 26. Vidi i raspravu o sporazumu o krivici, T. 141.

¹⁴ Ova prava obuhvataju: pravo da se izjasni da nije kriv i da od Tužilaštva zahteva da navode iz izmenjene optužnice dokaže van razumne sumnje na pravičnom i nepristrasnom javnom suđenju; pravo da pripremi odbranu i da na javnom suđenju iznese svoju odbranu od tih optužbi; pravo da mu se sudi bez nepotrebnog odlaganja; pravo da mu se sudi u njegovom prisustvu i da se na suđenju brani sam ili putem pravnog zastupnika po sopstvenom izboru; pravo da na svom suđenju ispita ili da se u njegovu ime ispituju svedoci koji ga terete, kao i da se na suđenje dovedu i ispituju svedoci koji svedoče u njegovu odbranu pod istim uslovima kao i svedoci koji ga terete; pravo da ne bude prinuđen da svedoči protiv sebe ili da prizna krivicu; pravo da na suđenju svedoči ili da se brani ćutanjem; i pravo žalbe na presuđenje o krivici, kao i žalbe na sva sudska rešenja doneta u pretpretresnoj fazi postupka. Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 24.

¹⁵ *Ibid*, par. 7. Na raspravi o kazni, T. 296, odbrana je, tako, navela da bi “svaka kazna izrečena admiralu Jokiću trebala da bude manja od dve godine zatvora.”

¹⁶ Pravilo 62 *ter* (B) Pravilnika.

¹⁷ *Tužilac protiv Pavla Strugara i drugih*, “Odluka po preliminarnom prigovoru odbrane u kojem se osporava nadležnost”, 7. juni 2002, par. 17-24, i “Odluka po interlokutornoj žalbi” koju je Žalbeno veće donelo 22. novembra 2002. (predmet br. IT-01-42-AR72), par. 9-10, u kojoj se, između ostalog, konstatuje da “Pretresno veće nije pogrešilo kad je zaključilo, kako to shvata Žalbeno veće, da su principi koji zabranjuju napade na civile i protivpravne napade na

krivici, održanoj 27. avgusta 2003, Pretresno veće je potvrdilo da ponašanje navedeno u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici zadovoljava elemente krivičnih dela za koja se optuženi tereti u Optužnici, o čemu su se strane u postupku već sporazumele.¹⁸ Strane u postupku su se takođe složile da bi optužba, kad bi izvodila dokaze na suđenju, dokazala činjenice sadržane u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici i da bi te činjenice išle bi u prilog tome da se optuženi proglašeni krivim.¹⁹

14. Uverivši se da se optuženi potvrdno izjasnio o krivici u skladu s pravilom 62 *bis* Pravilnika,²⁰ Pretresno veće je Miodraga Jokića proglasilo krivim po svim tačkama po kojima se on izjasnio krivim.²¹

15. Dana 29. avgusta 2003, Pretresno veće je odobrilo zahtev da se privremeni boravak na slobodi optuženog produži pod istim onim uslovima koje je utvrdilo u Nalogu od 20. februara 2002.

16. Dana 17. septembra 2003, Pretresno veće je izdalo “Nalog za razdvajanje postupka”, kojim je, u interesu pravde, postupak protiv Miodraga Jokića razdvojen od postupka protiv Pavla Strugara i Vladimira Kovačevića.

17. Dana 14. novembra 2003. godine, Pretresnom veću su dostavljeni “Podnesak tužioca o odmeravanju kazne Miodragu Jokiću” (dalje u tekstu: Podnesak tužioca o odmeravanju kazne) i “Podnesak Miodraga Jokića o odmeravanju kazne” (dalje u tekstu: Podnesak odbrane o odmeravanju kazne).

18. Dana 26. novembra 2003. godine, Pretresno veće je zakazalo raspravu o kazni i naložilo Miodragu Jokiću da se vrati u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija. Na raspravi o kazni održanoj 4. decembra 2003. godine, optužba i odbrana su se obratile Pretresnom veću i obe su pozvale po dva svedoka. Miodrag Jokić je dao kratku izjavu na osnovu pravila 84 *bis* Pravilnika. Na kraju ove rasprave Pretresno veće se povuklo da bi razmotrilo kaznu. Istoga dana ono je odobrilo zahtev Miodraga Jokića da se njegov privremeni boravak na slobodi produži.

civilne objekte navedeni u članovima 51 i 52 Dopunskog protokola I i u članu 13 Dopunskog protokola II principi međunarodnog običajnog prava. Prema međunarodnom običajnom pravu, kršenje tih principa povlači individualnu krivičnu odgovornost.”

¹⁸ Rasprava o izjašnjavanju o krivici, T. 148-50.

¹⁹ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 10.

²⁰ Pravilo 62 *bis* Pravilnika predviđa sledeće: “Ako se optuženi izjasni da je kriv u skladu s pravilom 62(vi) ili zatraži da se njegova izjava o krivici izmeni u potvrdnu, a pritom se pretresno veće uveri: (i) da je potvrdna izjava o krivici data dobrovoljno; (ii) da je potvrdna izjava o krivici data upućeno; (iii) da potvrdna izjava o krivici nije dvosmislena; i (iv) da postoje dovoljne činjenične osnove za postojanje krivičnog dela i učestvovanje optuženog u istom, bilo na osnovu nezavisnih indicija ili toga što ne postoji nikakvo bitno neslaganje između strana u pogledu predmetnih činjenica,

pretresno veće optuženog može da proglašeni krivim i uputi sekretara da odredi datum za pretres pred izricanje kazne.”

²¹ Rasprava o izjašnjavanju o krivici, T. 146-7; 155.

II. ČINJENICE

19. Miodrag Jokić je rođen 25. februara 1935. u Donjoj Toplici, opština Valjevo (Srbija). Na Vojnopomorsku akademiju u Divuljama (Hrvatska) upisao se 1954. godine, a kasnije se obučavao i obrazovao u oblasti ratnog pomorstva. Tokom godina obavljao je razne dužnosti u Jugoslovenskoj ratnoj mornarici. U oktobru 1991, imenovan je za komandanta 9. vojnopomorskog sektora (VPS) Boka u Crnoj Gori. Sa tog položaja se penzionisao 8. maja 1992.²²

20. Pretresno veće ponovo navodi događaje koji su se odigrali 6. decembra 1991. i oko tog dana, shodno tome kako su se strane u postupku saglasile u Sporazumu o izjašnjavanju o krivici i onome što je izneto na raspravi o kazni 4. decembra 2003. Na raspravi o kazni odbrana se bez daljnjeg složila s “kontekstom predmeta” koji je izložila optužba.²³ Treba imati na umu da se o događajima koji se razmatraju nije vodio spor na suđenju. Prihvativši potvrdno izjašnjavanje o krivici Miodraga Jokića na osnovu Sporazuma o izjašnjavanju o krivici, Pretresno veće se ograničava na činjenične navode koje su iznele strane u postupku.²⁴

21. Strane u postupku tvrde da je od 8. oktobra 1991, pa zaključno sa 31. decembrom 1991. godine, Miodrag Jokić, delujući individualno ili u dogovoru s drugima, vodio vojnu kampanju započetu 1. oktobra 1991. i usmerenu na teritoriju opštine Dubrovnik u njenim tadašnjim granicama (dalje u tekstu: Dubrovnik).²⁵

22. U istom periodu, za vreme vojnih operacija usmerenih na brdo Srđ i šire područje Dubrovnika, snage Jugoslovenske narodne armije (JNA) pod komandom Miodraga Jokića ispalile su na stotine granata koje su pale na dubrovački Stari grad (dalje u tekstu: Stari grad).²⁶

23. Miodrag Jokić je znao da je, kao deo svetske kulturne baštine, Stari grad u celini pod zaštitom Organizacije Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (dalje u tekstu: UNESCO), na osnovu Konvencije o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine (dalje u tekstu: Konvencija UNESCO-a o zaštiti svetske baštine). Takođe mu je bilo poznato da je više zgrada u Starom gradu i kula na gradskim zidinama obeleženo simbolima propisanim Haškom konvencijom

²² Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 1-3.

²³ Rasprava o kazni, T. 206.

²⁴ Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, par. 48.

²⁵ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 11.

²⁶ *Ibid*, par. 12.

o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba (dalje u tekstu: Haška konvencija iz 1954.). Pored toga, Miodrag Jokić je bio svestan prisustva značajnog broja civila u Starom gradu na dan 6. decembra 1991.²⁷

24. Granatiranju 6. decembra 1991. godine prethodile su vojne operacije oko dubrovačkog Starog grada koje su dovele do gotovo tromesečne okupacije prigradskih područja.²⁸ Posle granatiranja Starog grada u oktobru i novembru 1991. godine, JNA nije pokrenula istragu niti preduzela bilo kakve disciplinske mere da kazni kršenje stalne zapovesti JNA o zaštiti dubrovačkog Starog grada.²⁹

25. Početkom decembra, JNA i hrvatske snage bile su pred potpisivanjem sporazuma o potpunom prekidu vatre koji je predviđao da ponovo počne snabdevanje Dubrovnika osnovnim namirnicama. Pregovarači su bili, na jednoj strani, Miodrag Jokić, a na drugoj, tri ministra Vlade Hrvatske, među kojima Davorin Rudolf, tadašnji hrvatski ministar pomorstva i, jedno vreme, vršilac dužnosti ministra za vanjske poslove Hrvatske.³⁰ Dana 5. decembra 1991, posle sastanka na visokom nivou između ove dve strane u Cavtatu, jedini detalj oko kojeg se još trebalo usaglasiti da bi sporazum o prekidu vatre bio potpisan bilo je pitanje kontrole brodova kojima se sprovodila blokada dubrovačke luke.³¹

26. Dana 6. decembra 1991, snage JNA pod komandom Miodraga Jokića, između ostalih, protivpravno su granatirale Stari grad. Uprkos činjenici da su se snage koje su granatirale Stari grad *de jure* nalazile pod kontrolom Miodraga Jokića, stav tužioca je da “admiral Jokić nije izdao naređenje” za taj protivpravni napad.³² Miodrag Jokić je Pretresnom veću rekao: “Bio sam svestan svoje komandne odgovornosti za postupke svojih potčinjenih u borbi, kao i promašaja i greški u komandovanju trupama.”³³

27. Usled granatiranja život su izgubila dva civila (Tonči Skočko, star 18 godina, i Pavo Urban, star 23 godine), dok su tri civila ranjena (Nikola Jović, Mato Valjalo i Ivo Vlašica) u Starom gradu. Šest zgrada u Starom gradu potpuno je uništeno, a više njih je oštećeno.³⁴ Ustanove namenjene religiji, dobrotvornim svrhama i obrazovanju, umetnosti i nauci, istorijski spomenici i umetnička i

²⁷ *Ibid*, par. 13.

²⁸ Rasprava o kazni, T. 194; 206.

²⁹ *Ibid*, T. 197-8; 206.

³⁰ *Ibid*, T. 194-5; 199; 206; 288.

³¹ *Ibid*, T. 195; 206; 288.

³² *Ibid*, T. 195. Ovo je potkrepljeno na raspravi o kazni, T. 220-1 (zatvorena sednica).

³³ *Ibid*, T. 279.

naučna dela bili su oštećeni ili uništeni. Granatiranje se nastavilo do “kasno u toku dana 6. decembra 1991.”³⁵ Izjave svedoka koje su dostavile strane u postupku govore o tome da je u Starom gradu vladao kaos, o kršu nastalom oštećenjem zgrada i ljudima koji su plakali i doživeli šok.³⁶

28. Dana 6. decembra 1991. u 14:00 časova, Miodrag Jokić je Kriznom odboru Dubrovnika uputio radiogram, naslovljen konkretno na ministra Davorina Rudolfa, u kojem izražava žaljenje zbog “teške i nesrećne situacije” i navodi da on nije naredio granatiranje. Međutim, uprkos tako žestokom granatiranju grada, prema tvrdnjama iznetim Pretresnom veću, “nije izdata nijedna neposredna naredba da se Stari grad zaštititi, odnosno sačuva.”³⁷ Strane u postupku se slažu da je “Miodrag Jokić za protivpravno granatiranje znao od ranih jutarnjih sati 6. decembra 1991, a nije preduzeo nužne i razumne mere da spreči, umanj, zaustavi ili kazni one koji su bili pod njegovom komandom i koji su bili direktno odgovorni za granatiranje.”³⁸ U poruci koju je poslao hrvatskoj strani 6. decembra 1991. godine po podne, Miodrag Jokić je rekao da će preduzeti “energičnu istragu o našoj odgovornosti i krivcima za taj događaj” i da istovremeno očekuje “da se utvrde odgovornosti i na vašoj strani.”³⁹ Bez obzira na to, na strani JNA niko nije bio kažnjen zbog granatiranja niti su protiv ikoga bile pokrenute disciplinske mere; ukoliko je i bilo nekih istraga, one nisu bile dovoljne.⁴⁰

29. Dana 7. decembra 1991, Miodrag Jokić se opet sastao sa ministrom Davorinom Rudolfom u Cavtatu. Posle daljih pregovora, sklopljen je sveobuhvatan sporazum o prekidu vatre. Na tom sastanku Miodrag Jokić se izvinio za događaje od prethodnog dana.⁴¹

³⁴ Pretresno veće je upoznato sa činjenicom da je, u većoj ili manjoj meri, oštećeno više od 100 zgrada. Rasprava o kazni, T. 243-4

³⁵ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 14.

³⁶ Vidi Izjavu svedoka 1(b), priloženu u Dodatku B (poverljivo) Podneska tužioca o odmeravanju kazne, str. 5; Izjavu svedoka 2(b), priloženu u Dodatku B (poverljivo) Podneska tužioca o odmeravanju kazne, str. 3.

³⁷ Rasprava o kazni, T. 199; 206.

³⁸ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 14.

³⁹ Tekst radiograma, Dodatak 9 Podneska odbrane o odmeravanju kazne.

⁴⁰ Rasprava o kazni, T. 204; 206.

⁴¹ *Ibid*, T. 289.

III. MERODAVNO PRAVO

A. Razmatranja o odmeravanju kazne u ovom predmetu

30. Krivične sankcije koje izriče Međunarodni sud ograničene su na kazne zatvora.⁴² Kao svrha kažnjavanja u jurisprudenciji Međunarodnog suda priznati su retribucija, odvraćanje i rehabilitacija.⁴³

31. Kao oblik retribucije, kazna izražava osudu krivičnog dela i njegovog učinioca od strane društva i treba da bude srazmerna težini krivičnih dela. Prema tome, kazna koju izriče Međunarodni sud odražava gnušanje čovečanstva nad teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava za koja je optuženi proglašen krivim.⁴⁴ Retributivni aspekt kazne može kod žrtava i njihove šire zajednice umanjiti bes i osećaj nepravde izazvan počinjenim zločinom.

32. Uvažavajući retribuciju kao bitnu svrhu kažnjavanja, Pretresno veće posebnu pažnju posvećuje težini krivičnih dela za koja se Miodrag Jokić izjasnio krivim, u svetlu konkretnih okolnosti u kojima su ona počinjena.

33. Odvraćanje kao svrha kažnjavanja sastoji se u tome da se obeshrabre slični zločini.⁴⁵ Glavni cilj kojem se teži je da se učinilac odvraća od daljih prestupa (konkretno odvraćanje), pri čemu se pretpostavlja da će kazna obeshrabriti i druge da čine krivična dela te vrste, odnosno, u slučaju Međunarodnog suda, dela navedena u Statutu (opšte odvraćanje).⁴⁶

34. Pretresno veće smatra da je malo verovatno da će osuđeni u ovom predmetu u budućnosti učiniti sličan zločin, što znatno umanjuje značaj konkretnog odvraćanja. Kada je u pitanju opšte odvraćanje, kažnjavanje služi jačanju pravnog poretka u kojem je dotični oblik ponašanja inkriminisan, kao i uveravanju društva u efikasnost njegovih krivičnih odredbi. Uprkos tome, izricanje teže kazne nekoj osobi samo zato da bi se drugi odvratili od zločina bilo bi nepravdično i na kraju bi dovelo do pada poštovanja prema pravnom poretku u celini. Iz tog razloga, a u skladu sa upozorenjem Žalbenog veća u Presudi o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*,⁴⁷ Pretresno veće je veoma vodilo računa o tome da, u odmeravanju primerene kazne, na odvraćanje ne stavi prevelik naglasak.

⁴² Član 24(1) Statuta.

⁴³ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 806.

⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 185.

⁴⁵ Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 30.

⁴⁶ Presuda o kazni u predmetu *Tadić*, par. 7-9.

⁴⁷ Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 48.

35. Smatra se da kazna ima i svrhu rehabilitacije, pošto osuđenom jasno stavlja do znanja koju težinu društvo pripisuje njegovim krivičnim delima. Lišavanje slobode, oblik kazne koji primenjuje Međunarodni sud, stvara podsticaj i okolnosti u kojima osuđeni može da razmisli o neispravnosti svojih dela i o šteti i patnji koje su ona nanela drugima. Ovaj proces često će teći uporedo sa reintegracijom osuđenog u društvo.

36. Po mišljenju Pretresnog veća, kada se optuženi potvrdno izjasni o krivici, on čini jedan značajan korak u tim procesima.⁴⁸ Takvo priznanje, pored ostalog, govori o odlučnosti optuženog da se suoči sa svojom odgovornošću prema oštećenoj strani i društvu u celini. Uzimajući u obzir sve podatke koje su mu dostavile strane u postupku, Veće stoji na stanovištu da su u slučaju Miodraga Jokića mogućnosti za rehabilitaciju velike i da u ovom predmetu pitanje reintegracije osuđenog u društvo ima poseban značaj.

B. Statut i Pravilnik

37. Odredbe Statuta i Pravilnika Međunarodnog suda koje se tiču odmeravanja kazne su sledeće:

Član 24 [Statuta]

Krivične sankcije

1. Krivične sankcije koje izriče pretresno veće ograničene su na kaznu zatvora. Prilikom određivanja kazne zatvora pretresno veće će imati u vidu opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.
2. Prilikom izricanja kazni, pretresna veća uzimaju u obzir faktore poput težine krivičnog dela i individualnih prilika osuđenika.

[...]

Pravilo 100 [Pravilnika]

Postupak za odmeravanje kazne prilikom potvrdnog izjašnjavanja o krivici

(A) Ako pretresno veće optuženog proglasi krivim nakon potvrdnog izjašnjavanja o krivici, tužilac i odbrana mogu dostaviti sve relevantne informacije koje mogu pomoći pretresnom veću prilikom odmeravanja odgovarajuće kazne.

(B) Presuda se izriče javno i u prisustvu osuđenog, osim ako pravilom 102(B) nije predviđeno drugačije.

⁴⁸ Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Momira Nikolića*, par. 93.

Pravilo 101 [Pravilnika]

Kazne

(A) Osoba proglašena krivom može biti osuđena na kaznu zatvora, uključujući i doživotnu kaznu zatvora.

(B) Prilikom određivanja kazne pretresno veće uzima u obzir faktore spomenute u članu 24(2) Statuta, kao i faktore kao što su:

(i) sve otežavajuće okolnosti;

(ii) sve olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajnu saradnju osuđenog s tužiocem pre ili posle izricanja presude;

(iii) opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije;

[...]

(C) Osuđenom će se uračunati eventualno vreme koje je proveo u pritvoru čekajući na predaju Međunarodnom sudu ili čekajući na suđenje ili žalbeni postupak.

38. Ni u Statutu ni u Pravilniku ne navodi se konkretan raspon kazni koje izriče Međunarodni sud. Shodno gorenavedenim normama, Pretresno veće prilikom odmeravanja kazne uzima u obzir sledeće faktore:

(a) težinu krivičnog dela;

(b) sve otežavajuće okolnosti;

(c) sve olakšavajuće okolnosti;

(d) opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.⁴⁹

⁴⁹ Pretresno veće podseća da nije obavezno da se pridržava opšte prakse izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije, već ona samo treba da mu posluži kao pomoć pri odmeravanju odgovarajuće kazne. Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 20-1; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić*, par. 418; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 117; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 813.

IV. FAKTORI U ODMERAVANJU KAZNE

A. Težina krivičnih dela

1. Argumenti strana u postupku

39. Optužba u opštim crtama podseća da “u Statutu, Pravilniku i praksi ovog Međunarodnog suda nije izričito utvrđen raspon ili opseg kazni za zločine u njegovoj nadležnosti. Odluka je ostavljena slobodnoj sudskoj oceni Pretresnog veća u svakom predmetu.”⁵⁰ U vezi sa krivičnim delima za koja se Miodrag Jokić izjasnio krivim, optužba ističe da je Miodrag Jokić bio svestan okolnosti zločina počinjenih za vreme protivpravnog granatiranja Starog grada.⁵¹ Konkretno, Miodrag Jokić je znao za “naređenja i direktive JNA, upućene svim vojnim komandantima na području Dubrovnika, u kojima se ističe zahtev da se ni pod kojim okolnostima ne sme otvarati vatra i nanositi šteta Starom gradu.”⁵² U vezi sa protivpravnim napadom na Stari grad, optužba je navela da su njegove posledice - smrt, ranjavanje i razaranje širokih razmera – bile veoma teške.⁵³ Konačno, optužba je izrazila mišljenje da “onaj ko [...] dozvoli da se projektil ispali a pritom ne zna ko će tačno biti pogođen, ponekad možda snosi i veću odgovornost od onog ko zločin izvrši licem u lice. Možda upravo ta udaljenost, odnosno sterilnost samog čina, daje dodatnu dimenziju strahoti krivičnog dela .⁵⁴

40. Odbrana se poziva na Optužnicu i Sporazum o izjašnjavanju o krivici (paragrafi 2-5 i 10-14) i priznaje težinu krivičnog dela i oblik učešća Miodraga Jokića u njihovom izvršenju.⁵⁵ Odbrana čak naglašava da se u Starom gradu 6. decembra 1991. godine dogodila “besmislena, neopravdana i protivpravna tragedija”.⁵⁶

2. Diskusija

41. Član 24(2) Statuta predviđa da pretresna veća prilikom utvrđivanja kazne treba da uzmu u obzir faktore poput težine krivičnog dela.⁵⁷ Pretresno veće u predmetu *Kupreškić* iznelo je stav da “[k]azne koje valja izreći moraju odražavati inherentnu težinu kriminalnog ponašanja optuženih.

⁵⁰ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 16.

⁵¹ *Ibid*, par. 19.

⁵² *Ibid*, par. 23.

⁵³ Rasprava o kazni, T. 281.

⁵⁴ *Ibid*, T. 283.

⁵⁵ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 27.

⁵⁶ Rasprava o kazni, T. 286.

⁵⁷ Član 24 (2) Statuta.

Utvrđivanje težine zločina zahtijeva razmatranje osobitih okolnosti predmeta, kao i oblik i stepen sudjelovanja optuženih u zločinu.”⁵⁸

42. Od krivičnih dela za koja se Miodrag Jokić izjasnio krivim, tri se odnose na kršenje obaveze vojske da svoje operacije usmerava jedino protiv vojnih ciljeva. Da bi postupila u skladu s tom svojom obavezom, vojska mora praviti razliku između civila i boraca i suzdržati se od gađanja civila. Ostala tri zločina tiču se kršenja obaveze razlikovanja civilnih objekata od vojnih ciljeva, te nenapadanja zaštićenih objekata.

43. Ocenjujući težinu zločina za koje se Miodrag Jokić izjasnio krivim, Pretresno veće takođe uzima u obzir činjenicu da je u praksi Međunarodnog suda uvreženo načelo da se ratnim zločinima ne pripisuje manja inherentna težina nego zločinima protiv čovečnosti.⁵⁹

44. Pretresno veće u predmetu *Galić* zaključilo je da protivpravni napad na civile kojim su prouzrokovani smrt ili ranjavanje civila predstavlja izuzetno teško kršenje koje jeste “povreda temeljnog načela međunarodnog humanitarnog prava.”⁶⁰ Za očekivati je da će granatiranje naseljenog mesta imati teške i dugotrajne posledice. Dostavljeni su izvesni podaci i o fizičkoj i duševnoj patnji osoba povređenih u napadu na Stari grad 6. decembra 1991. (od kojih su dve zadobile smrtonosne rane).⁶¹ Pretresno veće je te podatke uzelo u obzir.

45. Dva krivična dela od onih za koja se Miodrag Jokić izjasnio krivim - pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom i protivpravni napad na civilne objekte – u ovom slučaju predstavljaju veoma teška krivična dela s obzirom na razaranje koje je Stari grad pretrpeo u toku tog jednog dana i njegove dugoročne posledice. Prema Sporazumu o izjašnjanju o krivici, šest zgrada u Starom gradu je uništeno, a mnogo više ih je oštećeno.⁶² “Na stotine, možda i do hiljadu projektila” palo je na Stari grad 6. decembra 1991. godine. Njihove ogromne posledice su Pretresnom veću pokazane na karti grada.⁶³

46. Još jedno krivično delo za koje se Miodrag Jokić izjasnio krivim jeste uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namenjenim religiji, dobrotvornim svrhama i obrazovanju,

⁵⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Kupreškić*, par. 852, citirano u Drugostepenoj presudi u predmetu *Aleksovski*, par. 182, i potvrđeno u Drugostepenoj presudi u predmetu *Čelebići*, par. 731.

⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 247; Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 69.

⁶⁰ Prvostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 27.

⁶¹ Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 13-4; Rasprava o kazni, T. 237-41.

⁶² Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 14. Pretresno veće smatra da iz članova 3(b) i 3(c) Statuta logički sledi da je takođe predviđena zaštita zgrada od posebnog kulturnog značaja.

⁶³ Rasprava o kazni, T. 194; 200-1.

umetnosti i nauci, istorijskim spomenicima i umetničkim i naučnim delima. Ovo krivično delo predstavlja kršenje u odnosu na dobra koja uživaju posebnu zaštitu međunarodne zajednice.

47. Zabrana razaranja ustanova ove vrste prvi put je kodifikovana početkom prošlog veka, i to Pravilnikom koji je priložen uz Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu (dalje u tekstu: Haški pravilnik)⁶⁴ i Haškom konvencijom o bombardovanju od strane pomorskih snaga u vreme rata, od 18. oktobra 1907.⁶⁵

48. Haška konvencija iz 1954. godine⁶⁶ predviđa strožu zaštitu “kulturnih dobara” definisanih u članu 1 Konvencije. Ta zaštita obuhvata obavezu čuvanja i poštovanja kulturnih dobara pod “generalnom zaštitom.”⁶⁷

49. U preambuli Konvencije o zaštiti svetske baštine UNESCO-a kaže se da “je oštećenje ili nestanak svakog primerka kulturne ili prirodne baštine osiromašenje baštine svih naroda sveta.”⁶⁸ Dubrovački Stari grad uvršten je u Spisak svetske baštine 1975. godine.

50. U Dopunskim protokolima I (član 53) i II (član 16) iz 1977. Ženevskih konvencija iz 1949. godine ponovljena je obaveza zaštite kulturnih dobara, a doseg zabrane proširen je time što se nezakonitim proglašava, *inter alia*, “svaki neprijateljski čin usmeren protiv istorijskih spomenika,

⁶⁴ Vidi član 27: “Prilikom opsada i bombardovanja moraju se preduzeti sve potrebne mere da se poštede, koliko je god to moguće, zdanja namenjena religiji, umetnosti, nauci i dobrotvornim svrhama, istorijski spomenici, bolnice i mesta gde su okupljeni bolesnici i ranjenici, pod uslovom da nisu istovremeno upotrebljeni u vojne svrhe. [...]”. Vidi i član 56: “S imovinom opština i ustanova namenjenih religiji, dobrotvornim svrhama i obrazovanju, umetnosti i nauci, čak i kad je državna, postupaće se kao s privatnim vlasništvom. Svaka zaplena, razaranja ili namerno nanošenje štete ustanovama, istorijskim spomenima, umetničkim i naučnim delima zabranjeno je i mora biti predmet sudskog gonjenja.”

⁶⁵ Vidi član 5: “Prilikom bombardovanja od strane pomorskih snaga komandant mora da preduzme sve potrebne mere da se poštede, koliko je god moguće, zdanja namijenjena religiji, umetnosti, nauci i dobrotvornim svrhama, istorijski spomenici, bolnice i mesta gdje su okupljeni bolesnici ili ranjenici, pod uslovom da se istovremeno ne upotrebljavaju u vojne svrhe. [...]”

⁶⁶ Haška konvencija iz 1954. godine stupila je na snagu 7. avgusta 1956. i odmah je bila obavezujuća za Jugoslaviju na osnovu njene ratifikacije od 13. februara 1956. Vidi članove 18, 19, 31 i 33 Haške konvencije iz 1954.

⁶⁷ Vidi član 4: “1. Visoke strane ugovornice obavezuju se da će poštovati kulturna dobra smeštena na njihovoj vlastitoj teritoriji, kao i na teritoriji ostalih visokih strana ugovornica, uzdržavajući se od upotrebe tih dobara, sredstava za njihovu zaštitu i njihove neposredne okoline u svrhe koje bi ta dobra mogle izložiti razaranja ili oštećenju u slučaju oružanog sukoba, kao i uzdržavajući se od bilo kojeg čina neprijateljstva prema tim dobrima.”

2. Od obaveza navedenih u stavu 1. ovog člana može se odstupiti jedino u slučajevima kad vojna potreba imperativno nalaže takvo odstupanje. [...] 4. One će se uzdržavati od svih mera represalija prema kulturnim dobrima.” Treba zapaziti da član 19 Haške konvencije iz 1954. predviđa da je i u sukobima koji nisu međunarodnog karaktera “svaka od strana u sukobu dužna da primenjuje barem one odredbe ove konvencije koje se tiču poštovanja kulturnih dobara.” Član 11 Haške konvencije iz 1954. postavlja zahtev “neizbežne vojne potrebe” za ukidanje imuniteta zaštićenim objektima iz Međunarodnog registra kulturne baštine pod posebnom zaštitom (za razliku od generalne zaštite). Pretresnom veću, međutim, nije poznato da je grad Dubrovnik ikada upisan u taj Registar.

⁶⁸ Naglasak dodat. Vidi i član 4: “Svaka država članica ove konvencije priznaje da u njenu dužnost u prvom redu spadaju pronalazjenje, zaštita, konzerviranje, popularizacija i prenošenje budućim generacijama kulturne i prirodne baštine opisane u članovima 1 i 2, koja se nalazi na njenoj teritoriji. U tu svrhu ona će nastojati da deluje vlastitim

umetničkih dela ili mesta bogoslužnja koji čine kulturnu i duhovnu baštinu naroda.” Dakle, na osnovu Dopunskih protokola zabranjeno je napadati ovu vrstu zaštićenih dobara, nezavisno od toga da li ti napadi prouzrokuju stvarnu štetu.⁶⁹ Ovaj imunitet se jasno *nadovezuje* na zaštitu predviđenu za civilne objekte.⁷⁰

51. Dubrovački Stari grad se u vreme događaja navedenih u Optužnici u celini smatrao izuzetno važnim delom svetske kulturne baštine. On je, pored ostalog, bio izuzetna arhitektonska celina u kojoj se ogleda jedan značajan stadijum u istoriji čoveka.⁷¹ Minobacački napad na Stari grad predstavljao je napad ne samo na istoriju i baštinu regiona, već i na kulturnu baštinu čovečanstva.⁷² Osim toga, Stari grad je (prema rečima optužbe)⁷³ bio “grad u kome se živelo” i život njegovih stanovnika bio je tesno isprepletan sa drevnim nasleđem grada. I stambene zgrade u gradu bile su deo Svetske kulturne baštine, što znači da su bile zaštićene.

52. Restauracijom građevina ove vrste, kada je ona moguća, građevine se nikada ne mogu vratiti u stanje pre napada, jer će izvestan deo originalnog, istorijski autentičnog materijala, biti uništen, što umanjuje njihovu originalnu vrednost.

53. Pošto napadi na civilne zgrade predstavljaju tešku povredu međunarodnog humanitarnog prava, Pretresno veće zaključuje da je još teži zločin napasti mesto koje uživa posebnu zaštitu - kao što je to Stari grad koji se sastoji od civilnih zgrada - i prouzrokovati razaranje velikih razmera u njemu. Razaranje prouzrokovano napadom na Stari grad imalo je, štaviše, izrazito velike razmere. Oštećeno je preko 100 građevina, uključujući više delova gradskih zidina u Starom gradu, od toga da su one na nekim mestima bile potpuno razorene do toga da su im oštećeni samo nenoseći elementi.⁷⁴ Protivpravni napad na Stari grad se, dakle, mora smatrati posebno deliktnim ponašanjem.

naporima, maksimalno se koristeći svim raspoloživim mogućnostima, a ako zatreba – međunarodnom pomoći i saradnjom koja joj se pruži pre svega u finansijskom, umetničkom, naučnom i tehničkom pogledu.”

⁶⁹ Komentar Dopunskog protokola I MKCK-a, par. 2067; 2069-72.

⁷⁰ *Ibid.*, par. 2067.

⁷¹ Vidi dokument “Kriterijumi za uvrščavanje kulturnih dobara u Spisak svetske baštine primenjeni na Stari grad Dubrovnik”, na web-stranici <<http://whc.unesco.org/sites/95.htm>>.

⁷² Termin “kulturno dobro” upotrebljen je u Haškoj konvenciji iz 1954. (vidi član 1). Vidi i član 53 Dopunskog protokola I.

⁷³ Rasprava o kazni, T. 194.

⁷⁴ Optužba je radi ocenjivanja štete nanete građevinama u dubrovačkom Starom gradu predložila četiri kategorije: potpuno uništen objekt; objekt sa težim oštećenjem konstruktivnih delova; objekt sa oštećenim konstruktivnim delovima; objekt sa nekonstruktivnim oštećenjima. Vidi Prilog Optužnice. Optužba je, na primer, iznela tvrdnju da je samo na gradske zidine Starog grada palo 111 projektila; oko 70% krovova Starog grada bilo je direktno pogodeno. Rasprava o kazni, T. 243-4.

54. Odmeravajući kaznu koja bi na odgovarajući način odražavala razmere pune krivične odgovornosti Miodraga Jokića, Pretresno veće je uzelo u obzir činjenicu da se neka od krivičnih dela za koja se on izjasnio krivim sastoji od istih pravnih elemenata, čije dokazivanje zavisi od istog niza činjenica, kao i to da su ona počinjena u sklopu jednog te istog napada na dubrovački Stari grad.

55. Težina krivičnih dela koje je počinila osuđena osoba proizilazi i iz stepena njegovog učešća u tim krivičnim delima.⁷⁵ Obe strane u postupku su potvrdile da je Miodrag Jokić bio svestan okolnosti u kojima su ta dela učinjena, kao i toga da je od ranih jutarnjih časova 6. decembra 1991. znao za ponašanje svojih podređenih. Strane u postupku su se složile da je Miodrag Jokić bio svestan statusa dubrovačkog Starog grada, koji je kao celina bio pod zaštitom UNESCO-a kao deo svetske kulturne baštine.⁷⁶

56. Individualnu krivičnu odgovornost snosi osoba koja je, kako se navodi u članu 7(1) Statuta, “planirala, podsticala, naredila, počinila ili na drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje krivičnog dela navedenog u članovima od 2 do 5 ovog Statuta.” Pored toga, u članu 7(3) Statuta piše sledeće: “Činjenica da je neko od dela navedenih u članovima od 2 do 5 ovog Statuta počinio podređeni ne oslobađa njegovog nadređenog krivične odgovornosti ako je nadređeni znao ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema da počini takva dela ili da ih je već počinio, a nadređeni nije preduzeo nužne i razumne mere da spreči takva dela ili kazni počinioce” (“odgovornost nadređenog”).⁷⁷

57. Iz Sporazuma o izjašnjanju o krivici i kasnijih podnesaka može se zaključiti da, prema shvatanju strana u postupku, vid odgovornosti Miodraga Jokića za događaje od 6. decembra 1991. godine potpada delom pod član 7(1) Statuta (pomaganje i podržavanje), a delom pod član 7(3) Statuta (odgovornost nadređenog).⁷⁸ Pretresno veće je prihvatilo Sporazum nakon što se uverilo da je odluka Miodraga Jokića da prihvati odgovornost *i* po članu 7(1) *i* po članu 7(3) upućena i da, kao što on generalno i priznaje u vezi sa svojim potvrdnim izjašnjanjem o krivici, postoje dokazi koji bi, kada bi se izveli na suđenju, potvrdili oba osnova odgovornosti. Prema tvrdnji optužbe, činjenica da Miodrag Jokić nije preduzeo odgovarajuće disciplinske mere da kazni počinioce za slične napade

⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 731.

⁷⁶ Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 13.

⁷⁷ “Doktrina komandne odgovornosti je u konačnici zasnovana na moći nadređenog da kontroliše postupke svojih podređenih. Nadređenom se nameće dužnost da tu svoju moć koristi kako bi spriječio i kaznio zločine koje čine njegovi podređeni, a ako to ne učini na revan način, sankcioniše se nametanjem pojedinačne krivične odgovornosti u skladu sa tom doktrinom.” Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 197.

⁷⁸ Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 4; vidi i gore, par. 11.

izvedene pod njegovom nadležnošću od 23. i 24. oktobra, kao i ponovo 9. novembra 1991, direktno se odrazila na stanje u komandovanju, te tako i na činjenje zločina 6. decembra 1991.⁷⁹

58. Jednim svojim delom, ponašanje Miodraga Jokića, odnosno neke njegove konkretne radnje i propusti pre granatiranja od strane JNA 6. decembra 1991. godine, u konkretnim okolnostima ovog predmeta ispravno je okarakterisano kao pomaganje i podržavanje, s obzirom na činjenicu da je imalo znatan učinak na činjenje krivičnih dela o kojima je reč.⁸⁰ Drugi propusti koji povlače krivičnu odgovornost, posebno nepreduzimanje hitnih i odgovarajućih mera u pogledu zločina koji se čine ili su već počinjeni, kao i mera da se kazne počinioci, ispravno se, u konkretnim okolnostima ovog predmeta, terete po osnovu “odgovornosti nadređenog” shodno članu 7(3) Statuta. Iz tih razloga, Pretresno veće je na raspravi o izjašnjavanju o krivici optuženog proglasilo krivim po oba osnova odgovornosti.⁸¹

B. Otežavajuće okolnosti

1. Rukovodeći položaj optuženog

(a) Argumenti strana u postupku

59. Optužba tvrdi da visok rukovodeći položaj optuženog predstavlja otežavajući faktor u ovom predmetu⁸² i da su visok položaj pojedinca, kao i upotreba takvog položaja radi činjenja krivičnih dela, u praksi Međunarodnog suda smatrani otežavajućim faktorom.⁸³ Optužba je iznela navode o karijeri Miodraga Jokića, o njegovoj ulozi u oružanim snagama od oktobra do decembra 1991. godine, kao i o činjenici da 6. decembra 1991. nije uspeo da održi disciplinu među svojim vojnicima.⁸⁴ Optužba takođe navodi da su radnje i propusti Miodraga Jokića vezani za granatiranje Starog grada bili “u suprotnosti sa onim što nalažu njegov visok čin i ovlašćenja”, te da zato predstavljaju otežavajuće faktore.⁸⁵ Optužba smatra da o visokom položaju Miodraga Jokića govori i činjenica da je on bio izabran za jednog od predstavnika JNA u pregovorima o sudbini opštine

⁷⁹ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 38-40.

⁸⁰ Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 284; Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 162-4; Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 102.

⁸¹ Rasprava o izjašnjavanju o krivici, T. 155-6.

⁸² Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 25.

⁸³ *Ibid*, par. 30-3.

⁸⁴ *Ibid*, par. 26; 28.

⁸⁵ *Ibid*, par. 41.

Dubrovnik sa međunarodnim predstavnicima Posmatračke misije Evropske zajednice i ministrima Hrvatske.⁸⁶

60. Odbrana osporava tvrdnju da visok čin sam po sebi treba da bude razlog za izricanje teže kazne. Međutim, ona priznaje da osoba koja zloupotrebi ili na protivpravan način upotrebi svoja ovlašćenja “zaslužuje težu kaznu od osobe koja je postupala samo u privatnoj funkciji.”⁸⁷ Konkretno, “direktno učešće nadređenog na visokom položaju u krivičnom delu na osnovu člana 7(1) - pomaganje i podržavanje - predstavlja otežavajuću okolnost, a u kojoj meri je ta okolnost otežavajuća zavisiće od stvarnog nivoa vlasti i oblika učešća.”⁸⁸

(b) Diskusija

61. Pretresno veće se slaže sa stranama u postupku da se, u skladu sa sudskom praksom Međunarodnog suda⁸⁹, položaj vlasti i ovlašćenja visokog oficira smatraju otežavajućom okolnošću, i to zbog dalekosežnosti posledica njegove nepropisne upotrebe svog položaja vlasti i ovlašćenja.

62. Prilikom odmeravanja kazne Miodragu Jokiću, Pretresno veće stoga smatra da njegov položaj i uticaj tog položaja na celokupnu situaciju predstavljaju otežavajuću okolnost.

2. Ranjivost žrtava

(a) Argumenti strana u postupku

63. Citirajući Prvostepenu presudu u predmetu *Aleksovski*,⁹⁰ optužba tvrdi da “upotreba nasilja protiv ranjivih osoba, kao i protiv destabiliziranih ili poniženih osoba predstavlja otežavajuću okolnost.”⁹¹ Odbrana se po tom pitanju nije izjasnila.

(b) Diskusija

64. Pretresno veće stoji na stanovištu da osude za ubistvo, okrutno postupanje i protivpravni napad na civile u okolnostima ovog predmeta podrazumevaju da žrtve protivpravnog napada nisu neposredno učestvovala u neprijateljstvima i da su zato bile ranjive, nenaoružane i nesposobne da se

⁸⁶ *Ibid*, par. 27.

⁸⁷ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 31.

⁸⁸ *Ibid*, par. 31.

⁸⁹ Vidi, na primer, Prvostepenu presudu u predmetu *Kupreškić*, par. 826, 852, 862; Prvostepenu presudu u predmetu *Naletilić*, par. 758; Prvostepenu presudu u predmetu *Galić*, par. 765; Presudu o kazni u predmetu Tužilac protiv *Momira Nikolića*, par. 135.

⁹⁰ Prvostepena presuda u predmetu *Aleksovski* (a ne, kako navodi optužba, Drugostepena presuda), par. 227, potvrđeno Drugostepenom presudom u predmetu *Aleksovski*, par. 37-8.

brane. Drugim rečima, Pretresno veće je ranjivost civila uzelo u obzir već u sklopu same definicije ovih krivičnih dela. Pozivanje optužbe na Prvostepenu presudu u predmetu *Aleksovski* je pogrešno, jer je Pretresno veće u predmetu *Aleksovski* svoj zaključak jasno ograničilo na kategorije posebno zaštićenih osoba (kao što su invalidi)⁹² i na zločine “koje je počinio netko na višem položaju ili osoba na vlasti.”⁹³ Pretresno veće se slaže da se nasilje nad izvesnim grupama ljudi, kao što su pacijenti u bolnicama, invalidi i pritvorenici (posebno deca i stari ljudi), može pod izvesnim okolnostima smatrati otežavajućim faktorima za krivično delo. Miodrag Jokić, međutim, nije osuđen za gađanje civila koji pripadaju kategoriji posebno ranjivih osoba.

65. Pretresno veće, dakle, zaključuje da se u ovom predmetu ranjivost žrtava ne može smatrati otežavajućom okolnošću, pošto je ta činjenica već uzeta u obzir u sklopu same definicije dotičnih krivičnih dela.

3. Specijalni status dubrovačkog Starog grada

(a) Argumenti strana u postupku

66. U vezi sa specijalnim statusom dubrovačkog Starog grada, optužba ističe da je Miodrag Jokić znao da je Stari grad 1979. godine uvršten u Registar svetske kulturne baštine UNESCO-a i da je to područje kao takvo trebalo da bude demilitarizovano;⁹⁴ ona tvrdi da ovo predstavlja otežavajući faktor.⁹⁵ Odbrana se o ovom pitanju nije izjasnila.

(b) Diskusija

67. Pretresno veće je mišljenja da razaranje i hotimično nanošenje štete ustanovama namenjenim religiji, dobrotvornim svrhama i obrazovanju, umetnosti i nauci, istorijskim spomenicima i umetničkim i naučnim delima podrazumeva činjenicu da je Stari grad bio nebranjen grad velike kulturne vrednosti, koji je stoga bio pod posebnom zaštitom međunarodnog prava. Veće stoga zaključuje da je specijalni status Starog grada već uzet u obzir u definiciji i oceni težine zločina, i da ga ne treba smatrati i otežavajućim faktorom.

⁹¹ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 34 (fusnota izostavljena).

⁹² Prvostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 227 i fusnota 458.

⁹³ *Ibid*, fusnota 459.

⁹⁴ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 37-8.

⁹⁵ *Ibid*, par. 41.

4. Zaključci

68. S obzirom na gore navedeno, Pretresno veće zaključuje da jedinu relevantnu otežavajuću okolnost predstavlja rukovodeći položaj Miodraga Jokića, i tome je prilikom razmatranja kazne pridata određena težina.

C. Olakšavajuće okolnosti

69. Sporazumom o izjašnjavanju o krivici optužba se obavezala da neće predložiti kaznu zatvora veću od deset godina;⁹⁶ međutim, optužba ističe da postoje i “znatne olakšavajuće okolnosti” koje bi opravdale i blažu kaznu.⁹⁷ Odbrana tvrdi da bi Pretresno veće kao olakšavajuće okolnosti trebalo da uzme u obzir sledeće: potvrdno izjašnjavanje o krivici Miodraga Jokića; izraženo kajanje; dobrovoljnu predaju; ponašanje za vreme pritvora i privremenog boravka na slobodi; poodmakle godine; ponašanje u vreme kada su zločini počinjeni i posle toga; lične i porodične prilike; dobar moralni karakter; priznavanje činjenica.⁹⁸ Optužba se slaže sa tim da se dobrovoljna predaja Miodraga Jokića, njegovo uzorno ponašanje za vreme pritvora i privremenog boravka na slobodi, potvrdno izjašnjavanje o krivici i prihvatanje odgovornosti, kajanje i značajna saradnja sa tužiocem mogu uzeti u obzir kao faktori u prilog ublažavanju kazne.⁹⁹ Ovi faktori razmotreni su niže u tekstu.¹⁰⁰

1. Dobrovoljna predaja optuženog

(a) Argumenti strana u postupku

70. Odbrana tvrdi da se dobrovoljna predaja optuženog u sudskoj praksi Međunarodnog suda smatra olakšavajućom okolnošću uglavnom zato što i druge optužene može navesti da učine isto, čime se pospešuje efikasnost rada Međunarodnog suda.¹⁰¹

⁹⁶ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 7.

⁹⁷ Rasprava o kazni, T. 205.

⁹⁸ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 32-62; Rasprava o kazni, T. 295.

⁹⁹ *Ibid*, par. 19-22.

¹⁰⁰ “Budući da teret dokazivanja u vezi s ublažavanjem kazne snosi optuženi [...], postojanje [olakšavajućeg] stanja on mora dokazati ocjenom vjerovatnoće – da je vjerovatnije da je takvo stanje u predmetnom vremenu postojalo nego da nije”, Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 590. U slučajevima sporazuma o izjašnjavanju o krivici, međutim, pretresna veća će se primarno osloniti na olakšavajuće faktore o kojima su se strane saglasile, bilo u sporazumu o izjašnjavanju o krivici bilo na raspravi o kazni.

¹⁰¹ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 46.

71. Pred toga, prema mišljenju odbrane, što se neki optuženi brže preda pošto sazna za optužnicu podignutu protiv sebe, to veću težinu pretresno veće treba da prida njegovoj predaji.¹⁰² Odbrana napominje da je Miodrag Jokić, koji se Međunarodnom sudu predao 12. novembra 2001. godine, bio prvi oficir JNA iz Srbije koji se dobrovoljno predao Međunarodnom sudu.¹⁰³ Ovo, navodi odbrana, svedoči o “moralnom karakteru i ličnom integritetu Miodraga Jokića, kao čoveka i vojnika koji poštuje autoritet i naloge Međunarodnog suda”.¹⁰⁴

72. Optužba prihvata da od svih oficira JNA koji su se predali Međunarodnom sudu Miodrag Jokić ima najviši čin.¹⁰⁵

(b) Diskusija

73. Pretresno veće pridaje dužnu težinu olakšavajućoj okolnosti da se Miodrag Jokić, visoki oficir, dobrovoljno predao Međunarodnom sudu.¹⁰⁶

2. Potvrdno izjašnjavanje o krivici i prihvatanje odgovornosti

(a) Argumenti strana u postupku

74. Odbrana tvrdi da je potvrdno izjašnjavanje o krivici Miodraga Jokića pre početka suđenja primarni olakšavajući faktor koji treba uzeti u obzir, jer služi kao primer poštenja, pomaže utvrđivanju istine, doprinosi izgradnji mira, štedi vreme i resurse Međunarodnog suda i otklanja potrebu da žrtve i svedoci dolaze da svedoče u Hagu.¹⁰⁷

75. Optužba priznaje da potvrdno izjašnjavanje Miodraga Jokića o krivici predstavlja značajan faktor za ublažavanje kazne.¹⁰⁸ Kao prvo, jedan od najviših oficira bivše JNA priznao je krivicu u vezi sa svojom ulogom u krajnje razornom napadu na dubrovački Stari grad.¹⁰⁹ Kao drugo, njegovim potvrdnim izjašnjavanjem o krivici “podignut je veo ćutanja koje je obavijao ovaj sramotni događaj”.¹¹⁰

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ *Ibid.*, par. 47.

¹⁰⁴ *Ibid.*; Rasprava o kazni, T. 290.

¹⁰⁵ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 45.

¹⁰⁶ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 84.

¹⁰⁷ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 34-7; rasprava o kazni, T. 291-2.

¹⁰⁸ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 49.

¹⁰⁹ *Ibid.*

¹¹⁰ *Ibid.*

(b) Diskusija

76. U praksi Međunarodnog suda prihvaćeno je da potvrdno izjašnjavanje o krivici može ići u prilog ublažavanju kazne, zbog toga što je takvim izjašnjavanjem, zavisno od prilika, moguće postići sledeće: pokazati kajanje, poštenje i spremnost da se prihvati odgovornost;¹¹¹ pomoći da se utvrdi istina;¹¹² doprineti miru i pomirenju;¹¹³ dati primer drugima koji su krivi za činjenje zločina;¹¹⁴ eliminisati potreba da svedoci svedoče u sudnici;¹¹⁵ i uštedeti vreme i resurse Međunarodnog suda.¹¹⁶

77. Pretresno veće uvažava činjenicu da potvrdno izjašnjavanje Miodraga Jokića o krivici pre početka suđenja doprinosi utvrđivanju istine o događajima od 6. decembra 1991. u dubrovačkom Starom gradu i okolini. U izvesnoj meri, preduslov za uzajamno razumevanje i pomirenje jeste da se utvrdi i prizna istina o događajima koji su činili sukob u bivšoj Jugoslaviji. Pretresno veće veruje da potvrdno izjašnjavanje Miodraga Jokića o krivici može samo doprineti takvom obostranom priznavanju istine o događajima. Njegovo izjašnjavanje o krivici moglo bi ojačati osnove za pomirenje naroda bivše Jugoslavije i ponovno uspostavljanje trajnog mira u regionu. Konačno, Pretresno veće napominje da se potvrdnim izjašnjavanjem Miodraga Jokića o krivici znatno štede vreme i resursi Međunarodnog suda.

78. Pretresno veće zaključuje da potvrdno izjašnjavanje Miodraga Jokića o krivici predstavlja važan faktor koji ide u prilog ublažavanju kazne.

3. Kajanje(a) Argumenti strana u postupku vezani za kajanje

79. Odbrana tvrdi da, u skladu sa praksom Međunarodnog suda, iskreno kajanje Miodraga Jokića predstavlja olakšavajući faktor.¹¹⁷ U ovom pogledu odbrana se poziva prvenstveno na

¹¹¹ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 70; Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, par. 237.

¹¹² Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 81; Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Momira Nikolića*, par. 149; Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, par. 233.

¹¹³ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 80; Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Obrenovića*, par. 111; Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, par. 233.

¹¹⁴ Druga presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 16 (ii); Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Milana Simića*, par. 83.

¹¹⁵ Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Momira Nikolića*, par. 150; Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 80.

¹¹⁶ Presuda o kazni u predmetu *Sikirica*, par. 149; Druga presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 16 (ii); Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 81; Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 73; Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 67.

¹¹⁷ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 43.

Presudu u predmetu *Plavšić*, prema kojoj priznavanje i prihvatanje odgovornosti za krivicu doprinosi pomirenju.¹¹⁸

80. Na raspravi o odmeravanju kazne, Miodrag Jokić je izjavio:

Spreman sam da se sa vojničkim dostojanstvom poklonim pred svim žrtvama ovog sukoba bez obzira na kojoj su strani. Takođe, iako sam to učinio u toku samog granatiranja radio putem i, nakon toga, i lično, osećam obavezu da i ovom prilikom izrazim svoje najdublje saučešće porodicama poginulih i ranjenih, kao i građanima Dubrovnika, za bol i štetu koje im je nanela jedinica pod mojom komandom. Moje žaljenje shvatam kao uslov pomirenja i zajedništva života naroda na ovom području.¹¹⁹

81. Kasnije je rekao:

Ja sam celog svog života bio profesionalni vojnik. Kao takav, rukovodio sam se oficirskom zakletvom trudeći se da služim na čast svojoj profesiji i svojoj zemlji. Zato danas stojim pred vama nadajući se da će moj postupak doprineti konačnom pomirenju i zajedničkom životu naroda na ovom području, ali i stvaranju perspektive u kojoj neće biti tereta krivice za moj narod i njegovu budućnost.¹²⁰

82. Odbrana tvrdi da pri odmeravanju kazne treba uzeti u obzir činjenicu da je Miodrag Jokić izrazio iskreno kajanje.¹²¹

83. Optužba tvrdi da ono što je Miodrag Jokić izjavio u vezi sa napadima u vreme kada su se oni dogodili, a što je potvrdio svojim potvrdnim izjašnjavaњem o krivici, predstavlja iskreno kajanje. Prema tvrdnji optužbe, Miodrag Jokić je već 6. decembra 1991. godine izrazio žaljenje zbog napada na Stari grad, kako zvaničnicima Vlade Hrvatske tako i predstavnicima međunarodne zajednice prisutnim na području Dubrovnika; po svemu sudeći, to je učinio spontano i iskreno.¹²²

84. Odbrana takođe navodi da ponašanje optuženog posle zločina, ukoliko je optuženi preduzeo korake za obeštećenje žrtava, može ići u prilog ublažavanju kazne. Isto tako, ona smatra da u ovom slučaju u obzir treba uzeti ponašanje u vreme zločina.¹²³

85. Po mišljenju odbrane, ponašanje Miodraga Jokića tokom pregovora od 5. do 7. decembra 1991. sa ministrom Davorinom Rudolfom trebalo bi smatrati "dobronamernim radnjama koje svedoče o naporima Miodraga Jokića da promeni i poboljša tok događaja".¹²⁴

¹¹⁸ *Ibid*, par. 44-5.

¹¹⁹ Rasprava o kazni, T. 280.

¹²⁰ *Ibid*, T. 280-1.

¹²¹ *Ibid*, T. 292.

¹²² Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 52-3.

¹²³ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 55.

¹²⁴ *Ibid*, para. 60; rasprava o kazni, T. 289.

86. Odbrana navodi da je 5. decembra 1991. godine ministar Rudolf – kome je Vlada Hrvatske poverila zadatak da pregovara o mirnom povlačenju JNA sa teritorije Hrvatske – postigao sporazum s Miodragom Jokićem o hitnom prekidu vatre i tome kako da se poboljšaju uslovi života u Dubrovniku.¹²⁵ Kako je navedeno ranije u ovoj Presudi, 6. decembra 1991. godine ministar Rudolf je od Miodraga Jokića primio radiogram. U radiogramu se izražavalo žaljenje zbog granatiranja Starog grada toga dana. Miodrag Jokić je u radiogramu naveo da on nije naredio napad i da obećava da će sprovesti istragu o toj stvari. Ministar Rudolf je tekst Miodraga Jokića u celini pročitao preko radija.¹²⁶ Dana 7. decembra 1991, ministar Rudolf se ponovo sastao s Miodragom Jokićem i zaključio “konačni sporazum i prekid vatre”.¹²⁷ Ministar je potvrdio da se prilikom tog sastanka Miodrag Jokić izvinio za događaje od 6. decembra 1991. On je Miodraga Jokića smatrao spremnim, ozbiljnim i iskrenim pregovaračem.¹²⁸ Odbrana tvrdi da su “pregovori koje je admiral Jokić u dobroj veri vodio sa g. Rudolfom, i koji su urodili konačnim sporazumom i prekidom vatre, spasili živote i sprečili patnje i uništavanje imovine.”¹²⁹

87. Pored toga, odbrana navodi da je Miodrag Jokić 1993. godine postao predsednik Odbora za odbranu i bezbednost Nove demokratije, političke stranke u Srbiji, i da je aktivno učestvovao u planiranju reformi i reorganizaciji jugoslovenskih oružanih snaga. Ovo je potvrdio svedok Miroslav Stefanović, jedan od osnivača Nove demokratije, koji je svedočio na raspravi o odmeravanju kazne.¹³⁰

88. Na raspravi o odmeravanju kazne odbrana je navela da “optužba priznaje da radiogram koji je 6. decembra admiral Jokić uputio g. Rudolfu svedoči o njegovom iskrenom kajanju.”¹³¹ Odisti, optužba navodi da je Miodrag Jokić 6. decembra 1991. godine izrazio žaljenje.¹³² Optužba takođe potvrđuje ulogu Miodraga Jokića u sprovođenju potpunog prekida vatre posle protivpravnog napada od 6. decembra 1991.¹³³ Optužba isto tako prihvata činjenicu da je Miodrag Jokić bio aktivan član Nove demokratije i predsednik Odbora za odbranu i bezbednost.¹³⁴ Optužba prihvata da je Miodrag

¹²⁵ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 58.

¹²⁶ *Ibid.*, par. 56.

¹²⁷ *Ibid.*, par. 59-60.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ Rasprava o kazni, T. 289.

¹³⁰ Rasprava o kazni, T. 265.

¹³¹ *Ibid.*, T. 289.

¹³² Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 52.

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ Rasprava o kazni, T. 290.

Jokić u tom svojstvu značajno doprineo inicijativi da se Savezna Republika Jugoslavija pridruži Partnerstvu za mir, kao i da je učestvovao u izradi predloga za reformu vojske i policije.¹³⁵

(b) Diskusija

89. Kajanje osuđenog može se uzeti kao olakšavajuća okolnost, pod uslovom da je iskreno.¹³⁶ Pretresno veće napominje da je već 6. decembra 1991, dana kada je granatiran dubrovački Stari grad, Miodrag Jokić povodom tih događaja radiogramom izrazio svoje žaljenje ministru Rudolfu.

90. Ponašanje optužene posle sukoba smatrano je važnim olakšavajućim faktorom u Presudi o kazni u predmetu *Plavšić*.¹³⁷ U tom pogledu, Pretresno veće konstatuje da su strane u postupku saglasne da je Miodrag Jokić odigrao presudnu ulogu u postizanju sporazuma o potpunom prekidu vatre i njegovom sprovođenju. Pretresno veće takođe ima u vidu da je ministar Rudolf Miodraga Jokića smatrao spremnim, ozbiljnim i iskrenim pregovaračem.¹³⁸

91. Osim toga, Pretresnom veću su dostavljene informacije prema kojima je Miodrag Jokić posle rata učestvovao u političkim aktivnostima čije je programsko usmerenje bilo zalaganje za mirno rešenje sukoba u regionu.

92. Pretresno veće zaključuje da javno izvinjenje Miodraga Jokića žrtvama i njihovim porodicama, njegovo ponašanje posle napada na dubrovački Stari grad 6. decembra 1991. i njegovo ponašanje za vreme rasprave o odmeravanju kazne (kada je otvoreno govorio o svom “žaljenju”), zajedno svedoče o njegovom iskrenom kajanju. Ovom zaključku ide u prilog i činjenica da se Miodrag Jokić izvesno vreme posle svoje dobrovoljne predaje Međunarodnom sudu izjasnio krivim i da je zatim, kako je objašnjeno niže u tekstu, pružio značajnu saradnju tužiocu.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 71; Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 89; Druga presuda o kazni u predmetu *Erdemović*, par. 16 (ii).

¹³⁷ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 94.

¹³⁸ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 59.

4. Saradnja sa tužiocem

(a) Argumenti strana u postupku

93. Odbrana podseća da, u skladu sa sudskom praksom Međunarodnog suda, odluka o tome da li je saradnja optuženog bila značajna ili ne zavisi od kvantiteta i kvaliteta informacija koje ta osoba pruži.¹³⁹ Odbrana tvrdi da je Miodrag Jokić pružio značajnu saradnju tužiocu.¹⁴⁰

94. Optužba je potvrdila da je saradnja Miodraga Jokića bila značajna.¹⁴¹

(b) Diskusija

95. Pretresno veće ima u vidu Sporazum o izjašnjanju o krivici koji je Miodrag Jokić sklopio sa tužiocem, obavezavši se da saraduje sa Tužilaštvom i da Međunarodnom sudu “pruži istinite i potpune informacije” kad god se to od njega zatraži.¹⁴² Pretresno veće uzima u obzir i to da je tužilac potvrdio da je saradnja Miodraga Jokića bila potpuna i značajna. Strane u postupku su o ovom konkretnom pitanju dostavile svoje podneske Pretresnom veću.¹⁴³

96. Pretresno veće zaključuje da ovaj faktor treba uzeti kao olakšavajuću okolnost prilikom odmeravanja kazne.

5. Lične prilike

(a) Argumenti strana u postupku

97. Odbrana tvrdi da u prilog ublažavanju kazne Pretresno veće treba da uzme u obzir sledećih pet ličnih faktora:

- uzorno vladanje Miodraga Jokića u pritvoru;¹⁴⁴
- njegovo puno poštovanje odredbi i uslova privremenog boravka na slobodi;¹⁴⁵
- njegove porodične okolnosti: Miodrag Jokić je oženjen i ima dve odrasle kćeri;¹⁴⁶

¹³⁹ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 38-42.

¹⁴⁰ Rasprava o kazni, T. 293-4 (poluzatvorena sednica).

¹⁴¹ Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 54; rasprava o kazni, T. 283-4.

¹⁴² Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 15-8.

¹⁴³ Podnesci od 14. novembra 2003. (poverljivo) i 24. februara 2004. (poverljivo); rasprava o kazni, T. 229-35 (zatvorena sednica), 284, 293-4 (poluzatvorena sednica).

¹⁴⁴ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 48.

¹⁴⁵ *Ibid.*

- njegov dobar moralni karakter i profesionalnost;¹⁴⁷ i
- njegove poodmakle godine.¹⁴⁸

98. Odbrana je pozvala Marjana Pogačnika, kontra-admirala u penziji, da svedoči o dobrom moralnom karakteru i profesionalizmu Miodraga Jokića. On je Miodraga Jokića opisao kao uzornog oca¹⁴⁹ i veoma humanog i profesionalnog oficira.¹⁵⁰ Prema rečima ovog svedoka, Miodrag Jokić je uvek "bio [...] za popunu ravnopravnost među narodima i narodnostima. To mu je bilo glavno opredjeljenje. Nikad nije izražavao bilo kakve nacionalističke stavove."¹⁵¹ Ovo svedočenje optužba nije osporila.

99. Optužba priznaje da se Miodrag Jokić sve vreme svog pritvora ponašao primereno i da je poštovao službenike i pravila pritvorske jedinice.¹⁵² Pored toga, prema redovnim izveštajima o ponašanju Miodraga Jokića za vreme privremenog boravka na slobodi, Miodrag Jokić se pridržavao svih pravila i odredbi.¹⁵³

(b) Diskusija

100. U sudskoj praksi Međunarodnog suda kao olakšavajući faktori uzimane su u obzir razne lične okolnosti, kao što su: poodmakle godine optuženog,¹⁵⁴ njegovo uzorno ponašanje za vreme boravka u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija,¹⁵⁵ njegovo puno poštovanje odredbi i uslova za vreme privremenog boravka na slobodi¹⁵⁶ i njegove porodične okolnosti.¹⁵⁷ Međutim, navedenim faktorima Međunarodni sud je uglavnom pridavao vrlo malo značaja.¹⁵⁸ U Presudi u predmetu *Banović* naglašava se da su "ti lični faktori karakteristični za mnoge optužene".¹⁵⁹

¹⁴⁶ *Ibid*, para. 62.

¹⁴⁷ Rasprava o kazni, T. 286-7.

¹⁴⁸ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 51-4.

¹⁴⁹ Rasprava o kazni, T. 255.

¹⁵⁰ *Ibid*, T. 250.

¹⁵¹ *Ibid*, T. 251.

¹⁵² Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 46.

¹⁵³ *Ibid*.

¹⁵⁴ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 106.

¹⁵⁵ Presuda o kazni u predmetu *Tužilac protiv Dragana Nikolića*, par. 268.

¹⁵⁶ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 109.

¹⁵⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac*, par. 366; Prvostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 124.

¹⁵⁸ Prvostepena presuda u predmetu *Kordić*, par. 848; Prvostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 780-2; Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 75.

¹⁵⁹ *Ibid*.

101. Pretresno veće ima u vidu da o Miodragu Jokiću govore kao o humanom i profesionalnom oficiru;¹⁶⁰ da je oženjen i da ima dvoje dece;¹⁶¹ da se u pritvoru uzorno ponašao; da je u potpunosti poštovao odredbe i uslove svog privremenog boravka na slobodi; i da ima skoro 69 godina.

102. Pretresno veće stoji na stanovništvu da, premda nijedan od gorenavedenih faktora sam za sebe ne predstavlja olakšavajuću okolnost, svi oni uzeti zajedno čine lične prilike koje, doduše u ograničenoj meri, mogu ići u prilog ublažavanju kazne.

6. Zaključci

103. Imajući u vidu sve što je navedeno, Pretresno veće zaključuje da su relevantne olakšavajuće okolnosti, kojima je prilikom odmeravanja kazne pridata odgovarajuća težina, sledeće:

- dobrovoljna predaja;
- potvrdno izjašnjavanje o krivici;
- kajanje, izraženo kako u vreme kada su zločini činjeni tako i posle toga;
- saradnja sa tužiocem; i
- lične prilike.

D. Opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije

1. Argumenti strana u postupku

104. Kada je reč o oslanjanju na praksu izricanja zatvorskih kazni u SFRJ, optužba navodi da se iz prakse Međunarodnog suda vidi da je to “korisno sredstvo koje može da usmeri, ali ne i da konačno odredi odluku pretresnog veća o primerenoj kazni.”¹⁶² Pretresna veća, dakle, mogu da se posluže ne samo konkretnim rasponom kazni koje bi sudovi u bivšoj Jugoslaviji izrekli za krivična dela uporediva sa onima kojima se terete optuženi, već mogu uzeti u obzir i faktore iz člana 41(1) Krivičnog zakona SFRJ,¹⁶³ koji nalaže sledeće:

Sud će učiniocu krivičnog dela odmeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to delo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen

¹⁶⁰ Rasprava o kazni, T. 250.

¹⁶¹ *Ibid*, T. 255.

¹⁶² Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, par. 56.

¹⁶³ *Ibid*.

krivične odgovornosti, pobude iz kojih je delo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je delo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike i njegovo držanje posle učinjenog krivičnog dela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca.¹⁶⁴

105. U vezi sa konkretnim krivičnim delima za koja se optuženi tereti u Optužnici, optužba navodi samo član 151 Krivičnog zakona SFRJ:

Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vreme rata ili oružanog sukoba uništava kulturne ili istorijske spomenike i građevine, ili ustanove namenjene nauci, umetnosti, vaspitanju ili humanitarnim ciljevima, kazniće se zatvorom najmanje jednu godinu.

106. U vezi sa vidom odgovornosti Miodraga Jokića za krivična dela za koja se izjasnio krivim, optužba navodi i paragraf 21 Propisa o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u oružanim snagama SFRJ:

Vojni starešina odgovara kao saučesnik ili podstrekač ako je nepreduzimanjem mera protiv potčinjenih koji krše pravila ratnog prava doprineo da njemu potčinjene jedinice i pojedinci takva dela ponovljeno vrše.

107. Odbrana se slaže s tim da Pretresno veće nije obavezno da sledi praksu izricanja kazni kakva je postojala u bivšoj Jugoslaviji, ali smatra da je ono mora uvažiti "kao pomoćno sredstvo pri odmeravanju kazne".¹⁶⁵ Pored članova 41(1) i 43 koji se odnose na olakšavajuće okolnosti,¹⁶⁶ odbrana ističe odredbu ugrađenu u član 42(2) krivičnog zakona SFRJ, prema kojoj sudija može da utvrdi da li

postoje posebno olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.¹⁶⁷

2. Diskusija

108. Pretresno veće konstatuje da nijedna strana u postupku nije posebno naglasila da je praksa izricanja kazni u bivšoj Jugoslaviji značajna za odmeravanje primerene kazne Miodragu Jokiću. Optužba se, citiravši član 151 Krivičnog zakona SFRJ u vezi sa uništavanjem kulturnih dobara, ograničila na to da Pretresno veće uputi na "slične odredbe u zakonu SFRJ" koje postoje za druga krivična dela. Odbrana je navela samo one odredbe koje se odnose na okolnosti koje bi se mogle uzeti u obzir u prilog ublažavanju kazne. Pretresno veće se stoga upoznao sa onim odredbama

¹⁶⁴ Krivični zakon SFRJ o kome je reč stupio je na snagu 1. jula 1977; tekst na engleskom preuzet je iz jednog nezvaničnog prevoda koji se čuva u biblioteci Međunarodnog suda.

¹⁶⁵ Podnesak odbrane o odmeravanju kazne, par. 18.

¹⁶⁶ *Ibid*, para. 19.

¹⁶⁷ *Ibid*, para. 20. Naglasak dodat u Podnesku odbrane o odmeravanju kazne.

Krivičnog zakona SFRJ koje smatra relevantnim za odmeravanje primerene kazne Miodragu Jokiću.

109. U skladu sa odredbama Krivičnog zakona SFRJ, glavne svrhe kažnjavanja jesu konkretno i opšte odvraćanje, rehabilitacija i pospešivanje vladavine prava u uslovima javne bezbednosti i zaštite.¹⁶⁸

110. Pretresno veće smatra da su za ovaj predmet relevantne i odredbe člana 41(1) Krivičnog zakona SFRJ uzetog u celosti.

111. Konačno, Pretresno veće ima u vidu Glavu XVI Krivičnog zakona SFRJ, naslovljenu "Krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava", konkretnije članove 142, 148 i 151, koji se odnose na: ratne zločine protiv civilnog stanovništva (142); sredstva i vidove vođenja borbenih operacija (148); i zaštitu kulturnih dobara (151). Pretresno veće konstatuje da je za ratne zločine protiv civilnog stanovništva bila predviđena kazna od 5 do 15 godina zatvora, smrtna kazna ili kazna od 20 godina zatvora ako se smrtna kazna zameni kaznom zatvora. Pretresno veće dalje napominje da odredbe vezane za zaštitu kulturnih ili istorijskih spomenika, građevina ili ustanova namenjenih nauci, umetnosti, vaspitanju ili humanitarnim ciljevima iziskuju zatvorsku kaznu od najmanje jedne godine.

V. ODMERAVANJE KAZNE

A. Zaključci

112. Da bi odredilo odgovarajuću kaznu, Pretresno veće je ocenilo faktore značajne za utvrđivanje težine krivičnih dela za koja se Miodrag Jokić izjasnio krivim. Zatim je razmotrilo otežavajuće i olakšavajuće okolnosti. Konačno, u skladu sa Statutom i Pravilnikom, Pretresno veće je uzelo u obzir opštu praksu izricanja kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji.

113. Miodrag Jokić je osuđen za šest ratnih zločina, za koje je zaključeno da bez izuzetka predstavljaju izuzetno teške zločine s obzirom na zaštićena dobra koja su njima povređena: život i integritet žrtava; zaštićeni civilni objekti; zaštićena kulturna dobra.

¹⁶⁸ Kako se tumači u Presudi o kazni u predmetu *Tužilac protiv Momira Nikolića*, par. 92.

114. Uzeti su u obzir relevantni olakšavajući faktori; neki od njih - poput značajne saradnje Miodraga Jokića sa tužiocem, iskrenog žaljenja koje je izrazio još 6. decembra 1991. godine i njegovog kasnijeg kajanja - Pretresno veće je ocenilo izuzetno značajnim.

B. Uračunavanje vremena provedenog u pritvoru

115. Miodrag Jokić se Međunarodnom sudu predao 12. novembra 2001, nakon čega je zadržan u pritvoru do 21. februara 2002, kada je privremeno pušten na slobodu. Takođe je bio pritvoren od 24. avgusta do 30. avgusta 2003, od 2. decembra do 5. decembra 2003. i od 16. marta do 18. marta 2004. Na osnovu pravila 101 (C) Pravilnika, on ima pravo da mu se vreme provedeno u pritvoru, koje ukupno iznosi 116 dana, uračuna u izdržavanje kazne.¹⁶⁹

¹⁶⁹ Prvi i poslednji dan pritvora uvek se računaju kao ceo dan.

VI. DISPOZITIV

116. Iz gorenavedenih razloga, razmotrivši argumente i dokaze koje su iznele strane u postupku, **PRETRESNO VEĆE**

NA OSNOVU Statuta i Pravilnika,

OSUĐUJE Miodraga Jokića na jedinstvenu kaznu od 7 (sedam) godina zatvora;

KONSTATUJE da on, na osnovu pravila 101 (C) Pravilnika, ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna 116 dana koje je proveo u pritvoru, zaključno sa datumom ove Presude;

NALAŽE, na osnovu pravila 103 (C) Pravilnika, da Miodrag Jokić ostane u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne završe pripreme za njegov transfer u državu u kojoj će izdržavati kaznu.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se engleski tekst smatra merodavnim.

/potpis na originalu/
Alphons Orié, predsedavajući sudija

/potpis na originalu/
Amin El Mahdi

/potpis na originalu/
Joaquín Martín Canivell

Dana 18. marta 2004.
U Hagu,
Holandija

[pečat Međunarodnog suda]

GLOSAR

Druga presuda o kazni u predmetu <i>Erdemović</i>	<i>Tužilac protiv Dražena Erdemovića</i> , predmet br. IT-96-22-Tbis, Druga presuda o kazni, 5. mart 1998.
Drugostepena presuda o kazni u predmetu <i>Tadić</i>	<i>Tužilac protiv Duška Tadića</i> , predmet br. IT-94-1-A i IT-94-1-Abis, Presuda o žalbi na kaznu, 26. januar 2000.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Aleksovski</i>	<i>Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog</i> , predmet br. IT-95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Čelebići</i>	<i>Tužilac protiv Zejnila Delalića i drugih</i> , predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Furundžija</i>	<i>Tužilac protiv Ante Furundžije</i> , predmet br. IT-95-17/1-A, Presuda, 21. juli 2000.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Jelisić</i>	<i>Tužilac protiv Gorana Jelisića</i> , predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. juli 2001.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kunarac</i>	<i>Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca i drugih</i> , predmet br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda, 12. juni 2002.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Kupreškić</i>	<i>Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugih</i> , predmet br. IT-95-16-A, Presuda, 23. oktobar 2001.
Drugostepena presuda u predmetu <i>Vasiljević</i>	<i>Tužilac protiv Mitra Vasiljevića</i> , predmet br. IT-98-32-A, Presuda, 25. februar 2004.
JNA	Jugoslovenska narodna armija
Krivični zakon SFRJ	Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, objavljen 8. oktobra 1976. godine u "Službenom listu SFRJ" br. 44, stupio na snagu 1. jula 1977. godine.
Međunarodni sud	Međunarodni sud za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine
Odbrana	Tim odbrane Miodraga Jokića.
Optužba	Tužilaštvo
Optužnica	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42/1-PT, Druga izmenjena optužnica, 27. avgust 2003.

Par.	Paragraf/paragrafi
PJUN	Pritvorska jedinica Ujedinjenih nacija
Podnesak odbrane o odmeravanju kazne	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42/1-S, Podnesak Miodraga Jokića o odmeravanju kazne, 14. novembar 2003.
Podnesak tužioca o odmeravanju kazne	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42/1-S, Podnesak tužioca o odmeravanju kazne, 14. novembar 2003.
Pravilnik	Pravilnik o postupku i dokazima MKSJ-a, IT/32/Rev.28, 17. juli 2003.
Presuda o kazni u predmetu <i>Banović</i>	<i>Tužilac protiv Predraga Banovića</i> , predmet br. IT-02-65/1-S, Presuda o kazni, 28. oktobar 2003.
Presuda o kazni u predmetu <i>Plavšić</i>	<i>Tužilac protiv Biljane Plavšić</i> , predmet br. IT-00-39&40/1-S, Presuda, 27. februar 2003.
Presuda o kazni u predmetu <i>Sikirica</i>	<i>Tužilac protiv Duška Sikirice i drugih</i> , predmet br. IT-95-8-S, Presuda o kazni, 13. novembar 2001. godine.
Presuda o kazni u predmetu <i>Tadić</i>	<i>Tužilac protiv Duška Tadića</i> , predmet br. IT-94-1-Tbis-K117, Presuda o kazni, 11. novembar 1999.
Presuda o kazni u predmetu <i>Todorović</i>	<i>Tužilac protiv Stevana Todorovića</i> , predmet br. IT-95-9/1-S, Presuda o kazni, 31. juli 2001.
Presuda o kazni u predmetu <i>Tužilac protiv Dragana Nikolića</i>	<i>Tužilac protiv Dragana Nikolića</i> , predmet br. IT-94-2-S, Presuda o kazni, 18. decembar 2003.
Presuda o kazni u predmetu <i>Tužilac protiv Dragana Obrenovića</i>	<i>Tužilac protiv Dragana Obrenovića</i> , predmet br. IT-02-60/2-S, Presuda o kazni, 10. decembar 2003.
Presuda o kazni u predmetu <i>Tužilac protiv Milana Simića</i>	<i>Tužilac protiv Milana Simića</i> , predmet br. IT-95-92-S, Presuda, 17. oktobar 2002.
Presuda o kazni u predmetu <i>Tužilac protiv Momira Nikolića</i>	<i>Tužilac protiv Momira Nikolića</i> , predmet br. IT-02-60/1-S, Presuda, 2. decembar 2003.
Pretrեսno veće	Sekcija B Pretrեսnog veća I Međunarodnog suda

Prvostepena presuda u predmetu <i>Aleksovski</i>	<i>Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog</i> , predmet br. IT-95-14/1-T, Presuda, 25. juni 1999.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Blaškić</i>	<i>Tužilac protiv Tihomira Blaškića</i> , predmet br. IT-95-14-T, 3. mart 2000.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Galić</i>	<i>Tužilac protiv Stanislava Galića</i> , predmet br. IT-98-29-T, Presuda i mišljenje, 5. decembar 2003.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Jelisić</i>	<i>Tužilac protiv Gorana Jelisića</i> , predmet br. IT-95-10-T, Presuda, 14. decembar 1999.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Kordić</i>	<i>Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza</i> , predmet br. IT-95-14/2-T, Presuda, 26. februar 2001.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Kupreškić</i>	<i>Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugih</i> , predmet br. IT-95-16-T, Prvostepena presuda, 14. januar 2000.
Prvostepena presuda u predmetu <i>Naletilić</i>	<i>Tužilac protiv Mladena Naletilića i Vinka Martinovića</i> , predmet br. IT-98-34-T, Presuda, 31. mart 2003.
Rasprava o izjašnjavanju o krivici	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42-PT, Rasprava o izjašnjavanju o krivici, 27. avgust 2003.
Rasprava o kazni	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42-PT, Rasprava o kazni, 4. decembar 2003.
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
Sporazum o izjašnjavanju o krivici	<i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i> , predmet br. IT-01-42-PT, Sporazum o izjašnjavanju o krivici između Miodraga Jokića i Tužilaštva, 25. avgust 2003.
T.	Transkript pretresa u ovom predmetu. Sve stranice transkripta koje se spominju u ovoj presudi uzete su iz neslužbene i neprečišćene verzije transkripta.
<i>Tužilac protiv Pavla Strugara i drugih</i>	<i>Tužilac protiv Pavla Strugara, Miodraga Jokića, Vladimira Kovačevića</i> , predmet br. IT-01-42-PT i IT-01-42/1-S i AR-72
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
Ženevske konvencije	Ženevske konvencije od I do IV od 12. avgusta 1949.